

О христианской символике

Символика всегда играла огромную роль в христианском искусстве. Протопресвитер Александр Шмеман отмечает:

"Ранняя Церковь не знала иконы в её современном догматическом значении. Начало христианского искусства — живопись катакомб — носит символический характер (...) Оно склонно изображать не столько божество, сколько функцию божества."

Среди прочих символов раннехристианской (катакомбной) живописи выделяются:

- [якорь](#) — образ надежды (якорь является опорой корабля в море, надежда выступает опорой души в христианстве). Данный образ присутствует уже в

[Послании к Евреям](#)

(

[Евр.](#)

[6:18-20](#)

);

- [голубь](#) — символ [Святого Духа](#) ;

- [феникс](#) — символ воскресения;

- [орёл](#) — символ юности («*обновится яко орля юность твоя*» ([Пс. 102:5](#)));

- [павлин](#) — символ бессмертия (по мнению древних его тело не подвергалось разложению);

- [петух](#) — символ воскресения (крик петуха пробуждает от сна, а пробуждение по мнению христиан должно напоминать верующим о [Страшном суде](#) и всеобщем воскресении мёртвых);

- [агнец](#) — символ Иисуса Христа;

- [лев](#) — символ силы и могущества;

- [оливковая ветвь](#) — символ вечного мира;

- [лилия](#) — символ чистоты (распространено из-за влияния [апокрифических](#)

историй о вручении

[архангелом Гавриилом](#)

[Деве Марии](#)

при

[Благовещения](#)

цветка лилии);

- [виноградная лоза](#) и корзина с [хлебом](#) — символы [евхаристии](#) .

О некоторых раннехристианских символах можно посмотреть здесь. См. также символы Святой Троицы и др. христианские символы.

Об эволюции формы КРЕСТА показана в книге.

Также о символике креста см. в книге Б. Успенского "КРЕСТ и КРУГ".

Сакральні символи

Ще в III ст. Климент Олександрійський, один зі Святих Отців церкви (помер 220 р). радив приховувати зображення під символами, такими на той час поширеними, як риба, пальма, голуб, змія, дракон, і тим самим приховану ідею уберегти від зневаги ворогами. Зображення християн в катакомбах переважно були СИМВОЛІЧНО шифрованими.

Хрест — найдавніший СИМВОЛ вічності, сонця, безсмертя, страждання, а в християнстві — віри, в користуванні яких він був уже в 1 ст.. про що згадує римський історик Светоній. Однак віра християн в силу хреста розповсюдилась лише в період імператора Костянтина, якому, легендою, з'явився перед битвою з його співправителем Максенцієм ангел з хрестом в руках. Але Розп'яття довго не приживалось, бо християни ще до V ст не зображували розп'ятого Христа через ганебність кари і погорду до покараних таким способом. Така смерть вважалась негідною вільної людини. Після скасування цієї кари імператором Костянтином у IV ст. минуло ще кілька поколінь, щоб забувся її ганебний смисл. За переданнями Хрест Мук Господніх був виготовлений з чотирьох порід дерев: кедра, кипариса, оливи і пальми: що символізувало чотири частини світу. Хрест залишався найсвятішим знаком під час іконоборства у Візантії (726—843 рр.), коли були заборонені фігуративно-сюжетні зображення.

Чимало птахів наділялося символічними значеннями, До них, передовсім, належить голуб.

Голуб — найстарший християнський символ, який мав чимало значень: істини, невинності, чистоти, смиренності, заспокоєння, Христа. Встановлений Отцями церкви

голуб був символ Святого Духа, а також єдності Церкви, добрих християн, поєднання з Богом (Ной), Боже милосердіє, церковну спільноту, небесний рай та небесну чистоту. Голуб з маслиною гілкою в дзьобові символізував мир, бо саме так було повідомлено Ноеві (про спадання вод Потопу та про мир між Богом і людьми — родиною Ноя). У християнському мистецтві голуб означає вічність, безсмертя духа, Благовіщення. Святий Дух (в сцені Богоявлення). Качка — зимовий птах — СИМВОЛ смерті.

Орел — символ небес, посланець небес, сила й небесна справедливість, швидкість, відродження і воскресіння у Хресті, а також символ піднесення душі до Бога і прагнення до вічних осель, день Суду і вознесіння. Пелікан — символ вічною життя. Півень — у ранньохристиянський, катакомнин період цей символ не ви значно пізніше.

Півень був символом Сонця, світла, світу, бо перемагає . образ Христа. який закликав до правдивою життя, до світла й християнського повернення Господа з пекла і тим самим знаменує перемогу над гріхом і смертю на Страшному Суді воскресіння людей із ночі нашої дочасної дійсності до ім'я є емблемою гріхопадіння, образом зла. диявола, темних сил пекла.

Вівця — невинність, чистота, непорочність. В Новому Завіті — це Христос — покутник, атрибут Івана Хрестителя, апостолів, учнів Христа, добрих дітей. Овеча отара — не християни, стадо Доброго Пастиря, парафіяни, що підлягають духовній опіці. Вівця — душа праведника.

Виноградна лоза — символ Євхаристії, символ Христа. його крові, пролитої за відкуплення людства від гріхів. Виноградне гроно з хлібом — символ Євхаристії
Маслинова гілка — символ миру і надії, її часто тримають у ранньохристиянських малюнках. Різних символів сцен і поодиноких образів, які б мали прихований зміст кількість зростала поступово з часом, особливо у ХУП1-XX ст., що пов'язано зі станом церкви та її завданнями. На відміну від прозорої ЯСНОСТІ й простуватої асоціативності образів і сцен перших катакомбних зображень символіка останніх століть змістовно досить поглибилась і ускладнилась.